LAUSUNTO

26.2.2026

Eduskunnan sivistysvaliokunta
Viite: VNS 12/2025 vp Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Suomen Latu ry:n lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle Valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta

Suomen Latu kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan sivistysvaliokunnalle Valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta (myöhemmin lausunnossamme käytetään termiä “selonteko”). Suomen Latu on Suomen suurin ulkoilujärjestö, jossa on 173 jäsenyhdistystä ja lähes 90 000 jäsentä. Strategiamme visiona on, että kaikki löytävät mielekkään tavan ulkoilla ja nauttia luonnosta.

Suomalaiset ulkoilevat ja nauttivat luonnosta erittäin suurin joukoin: Luonnonvarakeskuksen (Luke) vuonna 2022 julkaistun tutkimuksen (LVVI3) mukaan suomalaisesta aikuisväestöstä (15–80-vuotiaista) 96 prosenttia ulkoilee. Luken tutkimustulosten perusteella voi todeta, että kaikkiaan suomalaiset ulkoilevat jopa miljardi kertaa vuosittain. Ulkoilulle kysyntää riittää, mihin tulee vastata laadukkailla ja saavutettavilla ulkoilualueilla, joilla on monipuolisen ulkoilun on mahdollistavia olosuhteita.

Ulkoilun olosuhteet ihmisten liikkeen lisääjinä

Suomen pinta-alasta yli 95 prosenttia on maaseutualuetta. Maaseudulla sijaitsee hyvin suuri osa Suomen erilaisista ulkoilureiteistä ja -paikoista, jotka ovat tärkeitä suomalaisten hyvinvoinnille. **Maaseudulla sijaitsevilla ulkoilun olosuhteilla on merkitystä myös laajemmin maaseutualueiden ulkopuolella asuvien virkistykselle ja hyvinvoinnille.** Myös väestön luontosuhteen edistämiselle maaseudulla sijaitsevat luonto- ja ulkoilualueet ja niillä sijaitsevat ulkoilun olosuhteet ovat tärkeitä. **Laadukkaat ulkoilun olosuhteet ovat osa maaseudun veto- ja pitovoimaa ja mahdollistavat myös elinkeinojen kehittämistä, kuten erilaista matkailutoimintaa.** Laadukkaat ulkoilun olosuhteet ovat myös sosioekonomisesti tärkeitä ja taloudellisesti hyvin saavutettavia, sillä niiden käyttäminen on lähtökohtaisesti maksutonta käyttäjälleen.

Kylien keskuksissa, kyläkoulujen ja kylätalojen pihoilla, sekä muissa vastaavissa maaseutualueilla sijaitsevissa paikoissa on tärkeää ylläpitää ulkona liikkumisen ja virkistäytymisen paikkoja. Ne lisäävät ihmisten hyvinvointia, sekä yhteisöllisyyttä houkutellen ihmisiä ja perheitä liikkumaan yhdessä. Ulkoilun olosuhteita on tärkeää ylläpitää ympäri vuoden maaseutualueillakin. Talvisin ylläpito korostuu entisestään.

LAUSUNTO

SUOMEN LATU

26.2.2026

Metsähallituksen ulkopuolisilla alueilla kunnilla on keskeinen rooli ulkoilun olosuhteiden rahoittajana ja ylläpitäjänä. **Valtion tulee vuosittaisella avustusmäärärahalla tukea kuntia ulkoilun olosuhteiden edistämisessä.** Liikuntapaikkojen kokonaisuudessa ulkoilun olosuhteiden tuotos-panos -suhde on hyvä ja jo pienemmälläkin valtion avustusmäärärahalla saataisiin ympäri Suomen hyviä vaikutuksia aikaiseksi. Leader-rahoituksen rooli ulkoilun olosuhteiden rahoittajana on merkittävä, millä on toteutettu muun muassa monet ulkoilureitit, kuntoportaat, kodat ja laavut. **Leader-rahoitus ja myös muu ulkoilun olosuhteiden hankerahoitus on turvattava.**

Selonteossa tuodaan esille yksityisteiden mahdollistavan luonnon virkistyskäytön. **Yksityisteillä on tärkeä osa maaseudun ulkoilun edistäjänä**. Fyysisen liikkeen edistämisen lisäksi yksityistiet helpottavat luontoalueiden saavutettavuutta ja näin ollen esimerkiksi luonnonantimien (kuten marjastus ja sienestys) äärelle pääsy on helpompaa.

Maaseudulla sijaitsevat lukuisat tärkeät maisema-alueet. **Maisemat ovat oleellinen osa ulkoilua, mikä pitää ottaa huomioon esimerkiksi maankäytössä ja energiasiirtymän ratkaisuissa.** Ulkoilu on parhaimmillaan kokonaisvaltainen kokemus, missä luonnosta saadaan virkistäytymistä kaikkien aistien kautta. Maaseutualueiden asukkaita on tärkeää osallistaa maisemiin vaikuttavissa toiminnoissa.

Laadukkaat ulkoilun olosuhteet yhdistettynä luonnossa virkistäytymisen kannalta tärkeisiin maisemiin ovat hyvä perusta matkailun edistämiseen maaseudulla. **Ihmisten ulkoiluun perustuvaa matkailua tulee edistää osana maaseutualueiden elinvoiman vahvistamista.** Ulkoilun olosuhteiden laadukasta sisällöntuotantoa digitaalisille alustoille tulee edistää, mikä tukee ihmisten ulkoilua ja olosuhteiden matkailullista hyödynnettävyyttä.

Ulkoilulla ihmisten toimintakykyä kasvattamassa

UKK-instituutin arvion mukaan ihmisten liikkumattomuudesta ja paikallaanolosta johtuvat vuosittaiset kustannukset ovat yhteensä lähes 5 miljardia euroa. Selonteossa tuodaan tärkeällä tavalla esille kuinka liikkumattomuuden suuret kustannukset ovat maaseudulla korkeammat kuin kaupungeissa asuvilla. Tammikuussa 2026 puolueet sopivat parlamentaarisesti, että väestön fyysisen toimintakyvyn keskeisten osa-alueiden tasoa nostetaan 15 prosenttia nykyisestä vuoteen 2040 mennessä. Tämän tavoitteen tärkeys korostuu maaseudulla, missä asuvien ihmisten toimintakyky on alhaisempi kuin kaupungeissa asuvilla. **Yhteiskuntapoliittisesti on tärkeää, että Suomessa tulee panostaa monin tavoin maaseutualueilla asuvien ihmisten toimintakykyyn, minkä tulee olla osa maaseutualueiden älykästä sopeutumista. Maaseutuvaikutusten arviointia tulee tehdä liikkeen lisäämisen toimenpiteissä, että toimenpiteet tavoittavat myös maaseutualueilla asuvat ihmiset.**

LAUSUNTO

SUOMEN LATU

26.2.2026

Selonteossakin tuodaan ansiokkaasti esille luontopohjaisen hyvinvoinnin merkittävät vaikutukset kansanterveyden ja -talouden näkökulmasta. Vuonna 2025 julkaistun Luken johtaman tutkimuksen mukaan luontoympäristöjen terveystaloudellisen arvon arvioidaan olevan Suomessa jopa 2,5 miljardia euroa vuodessa. Lisäksi luonnossa ulkoilulla on fyysisen liikkeen lisäämiseen lisäksi monia muita myönteisiä vaikutuksia, kuten se mahdollistaa parempaa mielenhyvinvointia. **Maaseutualueilla on merkittävät mahdollisuudet olla edistämässä ihmisten luontoympäristöistä saatavaa hyvinvointia ja näin säästää kansantalouden menoja.** Se vaatii laajoja toimenpiteitä esimerkiksi sosiaali -ja terveydenhuollossa, yhdyskuntasuunnittelussa ja luonnon tuomisessa osaksi ihmisten arkipäivän toimintoja. Luontopohjainen hyvinvointi antaa hyvät mahdollisuudet luoda elinkeinotoimintaa maaseudulla, mikä pitää huomioida maaseudun elinvoiman edistämisessä.

Vuoden 2025 lopulla julkaistun Move!-mittauksen tulokset kertovat maaseutualueilla asuvien lasten ja nuorten jäävän edelleen jälkeen fyysisessä toimintakyvyssä suhteessa kaupungeissa asuviin. Maaseutumaisissa kunnissa noin 42 prosentilla 5.-luokkalaisista ja 46 prosentilla 8.-luokkalaisista oppilaista fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Kaupunkimaisissa kunnissa vastaavat osuudet olivat 33 prosenttia ja 38 prosenttia. Koko noin kymmenvuotisen Move!-mittaushistorian ajan erot maaseudun ja kaupunkien välillä ovat pysyneet samansuuntaisina. **Maaseutualueilla asuvien lasten ja nuorten fyysisen toimintakykyn parantamiseksi tulee tehdä toimenpiteitä.**

Näemme tärkeäksi selonteossakin todetun suosituksen siitä, että liikkumista lisätään, sekä hyvinvointia ja toimintakykyä vahvistetaan maaseutualueilla alueelliset erityispiirteet ja -haasteet tunnistaen ja huomioiden. **Maaseutujen erilaisuus tulee ottaa huomioon liikkeen lisäämisen toimenpiteissä.** Esimerkiksi kaupunkien läheisellä maaseudulla tukee tukea lihasvoimin töihin tai muihin jokapäiväisiin toimintoihin liikkumista; tämä tarkoittaa muun muassa kevyen- ja pyöräilyteiden rakentamista ja talvista ylläpitoa.

Hyvät ulkoilun olosuhteet eivät tavoita kaikkia tai innosta heitä liikkumaan. **Siksi ennenkaikkea kuntien tulee pitää ohjattua ulkoilua maaseutualueilla.** Toiminnan pitää olla matalakynnyksistä, että se houkuttelee mahdollisimman monen ihmisen liikkumaan. Myös ulkoilu-, liikunta- ja urheiluyhdistysten on tärkeää järjestää toimintaa maaseudulla, mitä kuntien tulee tarvittaessa tukea. Erilaiset ulkoilu- ja liikuntatapahtumat tai säännölliset liikuntavuorot lisäävät liikkeen lisäksi yhteisöllisyyttä. Maaseutualueilla asuvien ihmisten liikettä edistävät hankkeet ovat tärkeitä täydentämään pysyviä toimintamuotoja.

On tärkeää havaita, että maaseudulla ihmisten liikettä ei välttämättä edistä juuri ulkoilu-, liikunta- tai urheiluyhdistys. Kylässä voi toimia yksi tai muutama yhdistys, kuten kyläyhdistys tai metsästysseura, jotka liikuttavat ihmisiä. **Kuntien tulee tehdä yhteistyötä näidenkin**

yhdistysten kanssa ja tehdä toimenpiteitä, miten maaseutualueiden asukkaita saadaan lisäämään liikettä.

Ulkoilun ja liikkeen lisäämiseksi tulee tehdä ihmisten ikäkausittaisia toimia. Työikäisillä on tärkeää havaita muun muassa fyysisen työn rasitukset, jolloin tulee tarjota ohjattua ulkoilua ja liikuntaa, missä voidaan palautua töiden rasituksista ja näin lisätä hyvinvointia. Ohjattujen toimintojen tulee olla sellaisiin kellonaikoihin, että työelämässä olevat pääsevät niihin osallistumaan. Nuorille ja nuorille aikuisille tulee tarjota heille sopivia ja kiinnostavia ohjattuja ulkoilu- ja liikuntatoimintoja. Erityisesti ikäihmisille suunnattujen toimintojen tulee olla hyvin saavutettavia ja tarvittaessa tapahtumiin tulee järjestää yhteiskyytejä.

Perheet ulkoilun ja liikkeen edistäjinä

Valtaosa hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavista valinnoista, kuten elintapojen ja liikuntataitojen oppimisesta tapahtuu perheissä. Tutkimusten mukaan perheiden toimintatavoilla vaikutamme lapsen luontoyhteyden kehittymiseen, joka luo pohjan vastuulliselle ja kestävälle elämäntavalle. Kun luonnossa liikutaan perheenä lasten kanssa ovat myönteiset fyysiset vaikutukset jopa vahvemmat kuin pelkästään aikuisten kesken liikuttaessa. Lapsiperheillä onkin keskeinen rooli lasten ja nuorten liikkeen edistämisessä ja luontosuhteen rakentamisessa.

Lapsiperheiden liikkumisen **esteiksi on tunnistettu huoltajien työt** ja huoltajien **omien voimavarojen rajallisuus**, joka korostuu aiempaa enemmän ja erityisesti maaseudulla asuvien osalta. **Taloudelliset syyt** nousivat aiempaa voimakkaammin esiin joka neljännessä perheessä. Omia menoja, lasten harrastuksia tai lasten haluttomuutta liikkumiseen ei koeta yhtä suureksi haasteeksi perheen yhteiselle liikkumiselle maaseudulla, mutta rajalliset vaihtoehdot haastavat liikkumista. **Asuinpaikalla ei ollut merkittävää eroa perheiden omatoimisen liikkumisen määrään**, jota **säännöllisesti** viikoittain **harrastaa 67 % lapsiperheistä**. Kävely, koti- ja pihatyöt, uinti, pihapelit ja -leikit, retkeily sekä marjastus, sienestys ja kalastus ovat yleisimmät omatoimisen liikkumisen muodot. Perheen yhteinen pyöräily ja luistelu ovat maaseudulla ja haja-asutusalueilla vähäisempää.

Ohjattua perheliikuntaa harrastaa kaupungeissa 46 % perheistä, **maaseudulla 37 %**. Järjestävä taho maaseudulla on yleisimmin kunta, kun muualla asuvien osalta suurimmassa roolissa ovat urheiluseurat. **Kuntien on tärkeää panostaa ohjattuun perheliikuntaan maaseudulla, jotta maaseudulla asuvilla on myös mahdollista siihen osallistua.** Suosituimpia lajeja maaseudulla asuvien osalta ovat uinti, ryhmäliikunta, kävely, voimistelu, retkeily ja ratsastus. Koko maassa suosituimpia ovat uinti, jalkapallo, kävely, voimistelu ja ryhmäliikunta.

LAUSUNTO

SUOMEN LATU

26.2.2026

Perheen yhteisen liikunnan koetaan lisäävän niin lasten kuin vanhempienkin liikunnan määrää. Suomen Ladun syksyllä 2025 julkaiseman Perheliikuntabarometrin mukaan **perheen yhteisen liikunnan kiistattomin hyöty on mahdollisuus viettää aikaa yhdessä perheen kesken.**

Harrastamisen Suomen malli tulee laajentaa kaikkiin kuntiin ja kouluihin. Harrastamista tulee tarjota yhä enemmän koulupäivän yhteydessä ja näin vaikuttaa kouluikäisten liikkumisen määrään. Alle kouluikäisten ja heidän perheiden liikunnallisen elämäntavan muodostumiseen olisi kiinnitettävä huomioita, tuettava myös pienten lasten perheiden liikkumista kotona ja vapaa-ajalla. Oma piha on lapsille tyypillisin ulkoleikkipaikka. Erilaiset luontoalueet, kevyen liikenteen väylät ja retkeilymahdollisuudet ovat lisänneet erityisesti pienten lasten perheiden yhteistä liikuntaa. Maaseudulla asuvat kokevat myös, että erityisesti lähiympäristön mahdollisuudet eivät ole kehittyneet samalla tasolla taajamissa tai kaupungeissa asuviin verrattuna. **Luomalla perheiden liikkumisen mahdollisuuksia osaksi arkea ja lähiympäristöä, edistetään liikunnallisempaa yhteiskuntaa. Maaseudulla luontoympäristössä ulkoilu tarjoaa tähän luontevan tavan.**

Yhdistystoiminta maaseutualueilla

Selonteossa tuodaan esille maaseutualueiden väestökehityksen vaikuttavan suoraan kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan järjestäytymis- ja kantokykyyn. Tarpeet ja odotukset kohdistuvat yhä pienempään joukkoon ja nuorten kiinnostus perinteiseen yhdistystoimintaan on vähentynyt, mikä heikentää toiminnan uusiutumista.

Tämä yleinen yhdistystoiminnan trendi on havaittu myös Suomen Ladussa. Jäsenmäärämme on laskenut koronan aikaisista huippulemista ja jäsenyhdistyksiä on lakkautunut erityisesti väestötappioalueilta. Aktiivit ovat laajalti ikääntyneitä kantaen suurta vastuuta ja nuorempia ei tule samassa määrin yhdistysten vastuupaikoille. Jäsenyhdistyksemme järjestävät yhteistä ulkoilua, ulkoilutapahtumia ja ylläpitävät ulkoilun olosuhteita. Yleisemminkin voimme todeta, että **yhdistystoiminnan hiipuessa menetetään paljon hyvinvoinninedistämistyötä.** Olemme vaikean haasteen keskellä, missä kunnat ovat antamassa lisää vastuuta yhdistyksille, mutta yhdistyksissä aktiivit vähenevät. **Osana maaseudun elinvoiman edistämistä ja älykästä sopeutumista tulee tehdä toimenpiteitä miten saamme paikallista yhdistystoimintaa tuettua tai muutoin korvattua yhdistystoiminnan hiipumisessa menettävää hyvinvoinninedistämistyötä.**

Maaseutualueiden alhainen syntyvyys haastaa organisoitua liikuntaa ja urheilua. Lapsi ja nuori ei välttämättä pääsee harrastamaan esimerkiksi joukkuelajeja, kun ikätovereita ei ole tarpeeksi. **Kuntien ja urheiluseurojen tulee tehdä yhteistyötä, että lapset ja nuoret saadaan liikunnallisten harrastusten piiriin.**